

Peper

wet niet een grotere rol zou moeten worden toegekend aan het ledental van de partijen en de groei daarvan. Ik vond dat een interessant gedachtegoed en heb toegezegd dat ik dit element gaarne zal betrekken bij de evaluatie die in 2001 zal worden uitgevoerd. Immers, het is de moeite waard om te overwegen of er geen premie in de vorm van extra subsidie moet worden gezet op de inspanningen die een politieke partij als vrijwilligersorganisatie levert om het ledenaantal te vergroten. Wij hebben nog twee jaar de tijd voor die overweging.

□

De heer **Hoekema** (D66): Voorzitter! Ik heb twee eenvoudige vragen aan de minister. Staat hij nog onverkort achter de Wet subsidiëring politieke partijen, waarover hij onlangs ook in deze Kamer warme woorden heeft gesproken, ongeacht hetgeen hij later heeft gezegd over de evaluatie? Mijn tweede vraag is of de minister nog onverkort achter het standpunt van zijn ambtsvoorganger staat dat aanvaard is door de meerderheid van deze Kamer en dat behelst dat de wet zich niet verzet tegen een regime van giften onder bepaalde voorwaarden, en dus ook niet tegen een regime van een mogelijke sponsoring.

De **voorzitter**: Die laatste vraag is door mevrouw Kant als eerste gesteld.

□

Minister **Peper**: Ik sta nog onverkort achter de wet. Ik weet niet wat de nieuwsaarde van deze opmerking is, maar het is misschien toch goed om het nog eens te zeggen. Er wordt in de wet over giften gesproken. Er bestaat een interessant antropologisch leerstuk over giften en reciprociteit. Volgens de algemene beeldvorming doe je een gift omdat je datgene waaraan je die gift geeft de moeite waard vindt en niet omdat je er iets voor terug wilt hebben. Dat antropologische leerstuk leidt wel eens tot andere gedachten en daarom is deze menselijke goedheid van die wetstechnische kanttekening voorzien en moeten giften openbaar zijn.

□

De heer **Marijnissen** (SP): Mevrouw de voorzitter! Het antropologische leerstuk dat de heer Peper zojuist noemde, kan in dit geval niet van toepassing zijn. In deze situatie geldt: voor wat, hoort wat! Men wordt in staat gesteld om invloed te kopen. Het kan niet anders gezien worden. Het verbaast mij dat de minister het aan de ene kant ook niet ziet zitten, maar aan de andere kant vindt dat het als het dan toch gebeurt, doorzichtig en openbaar moet zijn. Dat antwoord is onvoldoende, want daarmee kan niet worden gegarandeerd dat die invloed er niet zal zijn.

Tot slot heb ik nog een vraag aan de heer Brood. Hij zegt dat zijn fractie twee voorwaarden heeft. De eerste voorwaarde is transparantie, wat voor de hand ligt, want dat staat in de wet. Vervolgens zegt hij dat zijn partij zich niet afhankelijk wil maken van één grote sponsor. Moet ik daaruit afleiden dat hij zich dan niet alleen door Shell, maar ook door BP en andere oliemaatschappijen laat sponsoren of door de autolobby en dan ook door de NS?

□

Minister **Peper**: Voorzitter! Ik dacht dat de geest van mijn opmerkingen wel helder was, maar ik wacht het gesprek met de politieke partijen af en zal hen vragen of zij mij in alle openheid willen vertellen hoe zij hun financiën hebben geregeld en waar zij die vandaan krijgen. Het lijkt mij toch wel interessant om dat te weten.

Het antropologische leerstuk ging nu precies over wat de heer Marijnissen zei. Het is een boek van Marcel Mauss met de titel "The Gift". Daaruit blijkt onder andere dat mensen vrijwel nooit iets geven zonder dat ze denken er iets voor terug te krijgen. Maar omdat het zo aardig staat, proberen mensen dat op een ingewikkelder manier te verpakken. Dat is in het kort gezegd de inhoud van een heel geleerd werk met deze strekking.

□

De heer **Brood** (VVD): Voorzitter! Gelet op de bijna uitputtende bespreking van dit onderwerp houd ik het kort. Wij willen niet afhankelijk zijn van enige onderneming als het gaat om sponsorgelden. Wij zullen,

als wij er al toe overgaan, altijd proberen er meer partijen bij te betrekken.

Vragen van het lid Stellingwerf aan de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, over **uitspraken van de minister aangaande de introductie van genetisch veranderd voedsel, gedaan in zijn toespraak voor de stichting Merkartikel op 25 november jl.**

□

De heer **Stellingwerf** (RPF): Voorzitter! Deze week heeft de minister van LNV door de porseleinkast van het debat over genetisch veranderd voedsel gelopen. Brinkhorst voor gevoedsel en Brinkhorst verdedigt gevoedsel, dat waren de meest opvallende krantenkoppen. De minister neemt daarmee op een verkeerd moment een nogal merkwaardig standpunt in. De Kamer heeft namelijk voor het zomerreces twee diepgaande discussies gevoerd over genetisch veranderd voedsel, voedselveiligheid en de keuzevrijheid van de consument. Die discussie werd voorlopig afgesloten met de conclusie dat het mede gezien alle complexe ontwikkelingen noodzakelijk is om een nieuwe nota biotechnologie te schrijven. Ook nam de Kamer een motie aan, waarin met name werd aangedrongen op een maatschappelijke debat over alle aspecten van genetisch veranderd voedsel. Met dit alles in het achterhoofd heb ik de volgende vragen.

1. Wat is de reden dat de minister het bedrijfsleven als een ware actievoerder heeft opgeroepen assertief te zijn in de richting van actiegroepen die zijns inziens extreme standpunten innemen met betrekking tot genetisch veranderd voedsel? Betreft het hier overigens een kabinetsstandpunt?

2. Wat vond de minister eigenlijk extreem aan de actie van Greenpeace om bepaalde producten die genetisch veranderde bestanddelen bevatten op te kopen?

3. Waarom gaat de minister voorbij aan het feit dat de Kamer vlak voor het zomerreces twee diepgravende discussies met de regering heeft gevoerd over deze problematiek, waarbij juist begrippen

Stellingwerf

als terughoudendheid en zorgvuldigheid centraal stonden?

4. Waarom voert de minister ter voorbereiding op de komende beleidsnota deze discussie niet binnen het kabinet en waarom loopt hij vooruit op de door de Kamer gevraagde maatschappelijke discussie? Krijgt de minister binnen het kabinet wellicht te weinig gehoor?

5. Als de minister zegt deze discussie aan te zwengelen met het oog op de keuzevrijheid voor de burger, draait hij de situatie dan niet totaal om? Het gevaar is niet dat wij straks geen genetisch veranderd voedsel meer kunnen krijgen, maar dat wij juist keihard oplopen tegen het feit dat straks alle voedsel is vervuild met genetisch veranderde bestanddelen.

6. Erkent de minister dat het de overheid is die niet tijdig sluitende eisen heeft gesteld die een GGO-vrije voedselketen garanderen en dat de overheid heeft verzaakt een sluitend systeem van etikettering te maken, waardoor de keuzevrijheid van de burger tot nu toe een farce is gebleken?

□

Minister **Brinkhorst**: Mevrouw de voorzitter! Ik ben de geachte afgevaardigde erkentelijk voor zijn vragen waarin hij verwijst naar de uitspraken in mijn speech van verleden week donderdag voor de stichting Merkartikelen over genetisch veranderd voedsel. Hij sprak zijn zorgen uit over mijn positieve houding ten aanzien van de veiligheid en de wenselijkheid van voedsel dat met behulp van deze nieuwe technologie wordt voortgebracht. Hij zei dat ik daarmee vooruitloop op de discussie rond de integrale beleidsnota.

Voorzitter! Mijn uitspraken wijken in geen enkel opzicht af van de hoofdlijnen die op dit ogenblik kernelement zijn van het debat en het beleid van het betrokken departement waarover inderdaad overleg is gevoerd met uw Kamer begin van dit jaar.

Mevrouw de voorzitter! De eerste pijler onder het beleid wordt gevormd door het stimuleren van technologie en kennis en de toepassing daarvan in het Nederlandse onderzoeks- en bedrijfsleven. Zoals ik al eerder heb gezegd, zie ik deze technologie als sleutel-

technologie voor de nieuwe eeuw, nationaal en internationaal. Ik wil voorkomen dat wij met een te vroeg oordeel belangrijke kansen laten schieten of op achterstand raken ten opzichte van de landen om ons heen.

Het doel is een objectieve discussie over de mogelijkheden van toepassing van biotechnologie in Nederland. Het spreekt voor mij vanzelf – en ik zeg dit met enige nadruk – dat onpartijdigheid en onafhankelijkheid van de overheid essentieel zijn. Daarbij behoort natuurlijk het luisteren naar alle geluiden in de samenleving. Naar Greenpeace, maar ook naar anderen in en buiten deze Kamer.

De tweede pijler van het biotechnologiebeleid is een set van randvoorwaarden die waarborgen dat de introductie van die nieuwe technologie in alle zorgvuldigheid plaatsvindt. Over het belang van die randvoorwaarden wil ik geen enkel misverstand laten bestaan. Ik beantwoord daarmee gelijk de opmerking van de heer Stellingwerf die meent dat ik met name het bedrijfsleven zou willen stimuleren. Het is van groot belang dat de overheid het vertrouwen van de consument en de samenleving in de veiligheid en de kwaliteit van ons voedsel herstelt en kan behouden. Om dit te realiseren, streven wij naar een zo compleet mogelijke regelgeving – nationaal en internationaal – om veilige producten in het milieu en op de markten te krijgen. Daarbij wordt rekening gehouden met de zorg in de maatschappij. Tegelijkertijd is maximale openbaarheid noodzakelijk en transparantie over de veiligheidsbeoordeling en toelating in het kader van die regelgeving.

Ten slotte willen wij de keuzemogelijkheden van de consument stimuleren onder meer door te streven naar een zo volledig mogelijke etikettering van producten. Ik wijs erop dat Nederland een van de weinige Europese landen is die een specifiek beleid hebben ontwikkeld om gentechnische ketens tot stand te brengen en daarmee de keuzevrijheid van de consument te faciliteren en te bevorderen. Wij hebben als overheid een speciale rol om dit verder te ontwikkelen.

Mevrouw de voorzitter! Tegen die achtergrond heb ik in mijn uitspraken voor de stichting Merkartikel zeer uitdrukkelijk het kabinetsstandpunt weergegeven. Ik liep daarmee inderdaad vooruit op de integrale

nota, maar ik denk dat ik hiermee een bijdrage leverde aan het maatschappelijk debat. Het is noodzakelijk dat de overheid in onafhankelijkheid positie kiest. Ik ben dan ook van mening dat er geenszins sprake is van onzorgvuldigheid in mijn speech. Het is noodzakelijk om juist in deze fase duidelijk te maken waar de overheid staat. Ik loop naar mijn gevoel dus ook geenszins vooruit op de positie van de integrale nota. Ik meen dat ik inhoud geef aan het staande beleid van dit kabinet. Om die reden kan ik ook zeker niet zeggen dat de stelling dat de overheid hiermee zorgvuldig moet omgaan, door mij is omgedraaid in dit debat. Het is voor mij essentieel dat iemand die zoals ik acht jaar verantwoordelijk is geweest voor met name de gevolgen van een nucleair ongeval (Tsjernobyl) buitengewoon zorgvuldig omgaat met alle risico's die in deze zaken spelen. Dit is voor mij een zeer essentieel punt, maar ik vind het tegelijkertijd noodzakelijk dat de keuzevrijheid van de consument met zeer veel nadruk wordt betoond. Ik meen dat ik op deze wijze kan bijdragen aan het maatschappelijk debat waaraan overigens in brede zin behoefte lijkt te bestaan. Een debat niet zozeer over de biotechnologie als zodanig, maar over bepaalde vormen van toepassing ervan in de praktijk.

□

De heer **Stellingwerf** (RPF): Voorzitter! Ik dank de minister voor zijn antwoord. Ik ben ook blij met de nuancering in zijn uitspraken nu hij zegt dat de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de overheid voor hem buiten kijf staan. Hij spreekt over het belang van de randvoorwaarden waaraan GGO-vrije voedselketens zullen moeten voldoen. Als dit zo is en hij de zorgvuldigheid centraal wil blijven stellen, dan moeten wij toch vaststellen dat de huidige etiketteringregels bij lange na geen sluitend systeem hebben opgeleverd. In die zin moeten zijn opmerkingen als voortijdig worden bestempeld. De minister heeft mij op dat punt zeker niet kunnen overtuigen en ook niet over de reden waarom hij zijn opmerkingen nu heeft gedaan. De minister kan in zijn huidige positie geen vrijblijvende uitspraken doen. Zijn uitspraken zijn, gezien de

Stellingwerf

positieve reactie van het bedrijfsleven, ook niet vrijblijvend gebleken. Waarom heeft de minister in deze discussie toch min of meer de kant van het bedrijfsleven gekozen, terwijl de positie van de consument nog steeds in het geding is? Diens keuzevrijheid kan immers nog steeds niet worden gegarandeerd.

Ten slotte vraag ik de minister: erkent hij dat de biologische landbouw, die ook zijn steun heeft, door de overhaaste introductie van genetisch veranderde voedingsmiddelen wordt bedreigd? Hoe moeten wij zijn steun voor de biologische sector zien in het licht van deze opmerkingen?

Minister **Brinkhorst**: Voorzitter! Ik wil benadrukken dat er geen sprake van is dat ik in dit debat aan de kant van het bedrijfsleven heb gestaan. Het gaat om de keuzevrijheid en die is voor mij essentieel. Wanneer producten eenmaal de toelatingsprocedure zijn gepasseerd, dan is het van groot belang dat een fabrikant of distributeur achter dat product staat. Het staat Greenpeace vrij om daarover kritisch te spreken. Evenzeer is het van belang dat de keuzevrijheid wordt bevorderd. Toevallig sprak ik in dat kader, maar ik hoop binnenkort ook een uitnodiging voor een toespraak in een ander verband te krijgen. Ook daar zal ik datzelfde standpunt aankondigen, want wij moeten ons zo zorgvuldig en concreet mogelijk uitspreken: men heeft immers behoefte aan zekerheid over het standpunt van de overheid in dezen. In die zin denk ik dan ook niet dat mijn opmerkingen voortijdig zijn geweest. Natuurlijk zijn ze vanwege mijn functie ook niet vrijblijvend. Echter, totdat het tegendeel blijkt, is dit het beleid van dit kabinet.

De **voorzitter**: Aangezien ik heb begrepen dat dit onderwerp op 6 december bij het notaoverleg van de betreffende vaste commissie nogmaals aan de orde komt, stel ik voor, over te gaan naar het volgende onderwerp.

Daartoe wordt besloten.

Vragen van het lid Van Oven aan de minister en de staatssecretaris van Justitie over **het bericht dat honderden Afghanen (ex-officieren van de Afghaanse geheime dienst) zich zouden hebben schuldig gemaakt aan ernstige vormen van schending van de mensenrechten.**

De heer **Van Oven** (PvdA): De PvdA-fractie heeft in verschillende dagbladen kennis genomen van de berichten die de voorzitter zojuist noemde. Die berichten komen erop neer dat het ministerie van Buitenlandse Zaken beschikt over gegevens die inhouden dat door de Afghaanse geheime dienst in de periode van 1978 tot 1992 systematisch is gemarteld; door een rolatiesysteem binnen die geheime dienst zou het praktisch onmogelijk zijn geweest dat functionarissen niet aan martelingen hebben deelgenomen. Het is bekend dat een aantal ex-leden van de geheime dienst zich in Nederland bevinden. De PvdA-fractie wil geen onduidelijkheid laten bestaan over de verblijfstatus en de eventuele berechting en vervolging van deze Afghanen en daarom heeft zij een aantal vragen aan de minister en de staatssecretaris van Justitie. Bestaat er een ambtsbericht met de inhoud, zoals die in het Dagblad Trouw van 29 november is weergegeven? Had dergelijke informatie niet eerder bekend kunnen zijn, bijvoorbeeld via de Afghanistanstandesk van de IND of door informatieverzameling van het ministerie van Buitenlandse Zaken? Om hoeveel personen zou het in Nederland bij benadering kunnen gaan? Hoeveel van hen hebben al een vluchtelingenstatus? Is het kabinet van plan om met betrekking tot ex-officieren, of ex-leden van het Afghaanse leger, per geval te onderzoeken of de verleende status kan worden ingetrokken? Is het kabinet van plan om in het geval van nieuwe vragen de informatie van het ambtsbericht zwaar te laten wegen?

In het bijzonder vraag ik aan de minister van Justitie: hoeveel zaken van Afghanen zijn inmiddels aan het oorlogsmisdadigersteam in Arnhem overgedragen? In hoeveel zaken gaat dit nog gebeuren? Klopt het dat het vervolgingsteam voor oorlogsmisdadigers in Arnhem in zijn huidige bezetting de aantallen die in de

dagbladen zijn genoemd, nooit zal aankunnen? Ten slotte vraag ik de minister of hij aanleiding ziet voor een zeer spoedige uitbreiding van dit opsporings- en vervolgingsteam. Ik denk dan aan een uitbreiding nog voor 2000 die kan worden bekostigd uit de meevallers in de asielkosten over 1999. Bij de Voorjaarsnota kan hierover verder worden gesproken.

Staatssecretaris **Cohen**: Voorzitter! Er is de afgelopen tijd inderdaad een aantal individuele ambtsberichten verschenen waarin wordt gemeld dat alle officieren die deel hebben uitgemaakt van de Khad of de WAD, betrokken zijn geweest bij mensenrechtenschendingen. Op basis van deze individuele ambtsberichten heeft de IND aan het ministerie van Buitenlandse Zaken verzocht, een algemeen ambtsbericht op te stellen. Naar verwachting zal dit ambtsbericht in het begin van 2000 verschijnen. Dit bericht maakt het mogelijk om de door de heer Van Oven genoemde zaken beter te beoordelen op de vraag of artikel 1f van het Vluchtelingenverdrag kan worden tegengeworpen.

De heer Van Oven vraagt verder waarom een en ander niet eerder is opgepakt. Ik kan op deze vraag niet anders reageren dan door te constateren dat de afgelopen maanden de individuele ambtsberichten zijn verschenen. Ik leid hieruit af dat de informatie niet eerder beschikbaar was.

Het is moeilijk te schatten om hoeveel personen het gaat, vooral omdat het ambtsbericht er nog niet is. Zeker is dat het om officieren gaat en niet om iedereen die betrokken is geweest bij de Khad of de WAD. Op dit ogenblik worden ongeveer 370 zaken onderzocht op de vraag of artikel 1f van toepassing is. Sinds 1993 zijn ongeveer 6000 A-statussen en ongeveer 1800 VVTV's aan Afghanen verleend. Onderzocht moet worden of de nieuwe informatie ook bij deze dossiers moet worden betrokken.

Ik teken hierbij wel aan dat vanaf 1993 door de IND in de werk-instructies stelselmatig aandacht is gevraagd voor asielaanvragen van functionarissen van het communistische regime die een zodanige functie hebben vervuld dat zij zich schuldig kunnen hebben gemaakt aan of verantwoordelijk kunnen worden